

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรงเรียนเป็นองค์การที่มีส่วนประกอบเกิดจากระบบย่อยหลายระบบ มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ภายใต้การปกครองบังคับบัญชาของผู้บริหารโรงเรียน โรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาทุก ๆ ด้าน เป็นสถาบันที่รับช่วงหน้าที่จากสถาบันครอบครัวที่ทำหน้าที่ให้การศึกษาของมนุษย์เป็นสถาบันแรก ฉะนั้นหน้าที่โดยตรงของโรงเรียนคือการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดหมาย เป็นกำลังที่ดีของประเทศชาติ อันเป็นผลผลิตในความรับผิดชอบของโรงเรียน ซึ่งองค์ประกอบที่จะส่งผลต่อคุณภาพของผลผลิตของโรงเรียนคือองค์ประกอบทางด้านการบริหารโรงเรียน และองค์ประกอบทางด้านการเรียนการสอน

ภาระหน้าที่ของโรงเรียนดังกล่าวมาข้างต้นนั้น กล่าวได้ว่าโรงเรียนในฐานะที่เป็นตัวแทนของสังคมในการให้ความรู้ ความคิด และแนว ปฏิบัติเพื่อการอบรมสั่งสอนคนให้เป็นพลเมืองดีของสังคม จึงมีหน้าที่ที่จะต้องขัดเกลา ถ่ายทอดความรู้ วัฒนธรรม คุณธรรมที่ดีให้เกิดขึ้นในตัวเด็กที่จะต้องออกไปเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ภาระหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนขัดเกลานี้ จึงเป็นหน้าที่ของครูทุกคนในโรงเรียนที่ต้องยึดถือและปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และจะต้องกระทำตลอดเวลาโดยสม่ำเสมอ ทั้งสอดแทรกลงไปในทุกวิชาที่ทำการสอน การขัดเกลาที่จะให้เกิดผลดีครูต้องกระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อให้นักเรียนได้นำไปเป็นแบบอย่างได้ด้วย การจัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ของโรงเรียนเพื่อพัฒนาคน พัฒนาสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาอาชญากรรม ฯลฯ ครูต้องสนับสนุนให้ผู้เรียนร่วมมือกัน ใช้ความรู้ความสามารถในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในรูปแบบต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น ทั้งทางตรงและทางอ้อม ฝึกให้ผู้เรียนรู้วิธีเรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ขยัน รักการทำงาน ประหยัด อุตุน มีความรับผิดชอบ เป็นผู้รู้จักระบอบประชาธิปไตย เคารพในสิทธิและหน้าที่ทั้งของตนเองและผู้อื่น และในการที่จะทำให้อ

ผู้เรียนเป็นผู้รอบรู้ เก่ง เป็นคนดี มีความแข็งแรง สามารถออกไปเป็นพลเมืองที่ดีของชาติตามแนวคิดของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ.2540 - 2544 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539) ได้เน้นไว้ว่า ระบบโรงเรียนต้องทำหน้าที่ไม่เฉพาะเพียงแต่ให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จ แต่ทางวิชาการเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ยังต้องทำหน้าที่จัดมวลประสบการณ์ให้เกิดกับผู้เรียนอีกด้วย และภารกิจนี้ก็คืองานด้านกิจการนักเรียนที่มุ่งเน้นพัฒนา ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์แก่นักเรียน หรือเป็นงานที่วางแผนเพื่อจัดประสบการณ์ให้กับนักเรียน มุ่งให้เป็นคนมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม มีความซื่อสัตย์ มีความวิริยะอุตสาหะ มีความคิดสร้างสรรค์ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องถือเป็นงานสำคัญในอันที่จะต้องจัดการให้ครูทุกคนได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องช่วยกันร่วมคิดร่วมทำ เพื่อให้ให้นักเรียนได้พัฒนาตนให้เป็นบุคคลที่มีศักยภาพ อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาคน จะเห็นได้ว่างานกิจการนักเรียนเป็นงานที่ดำเนินการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนที่มีคุณภาพ ดังที่ กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ (2533, หน้า 5-6) ได้ให้ความสำคัญของงานกิจการนักเรียนไว้ว่าเป็นงานที่พัฒนาให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมและสภาพแวดล้อมได้อย่างเป็นสุข ตลอดจนมุ่งพัฒนาบุคลิกภาพ การมีวินัยในตนเอง การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และพัฒนาความสามารถ ความสนใจ และความถนัดเฉพาะของนักเรียนแต่ละคนให้ก้าวหน้าเป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เป็นสถาบันทางการศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย มีภาระหน้าที่ในการส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาการทุกด้านแก่กุลบุตรกุลธิดา ให้มีการพัฒนาความรู้ความสามารถทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจริยธรรม (คู่มือนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ม.ป.ป., หน้า 2) ในการทำงานพัฒนานักเรียนให้มีความพร้อมในทุกด้าน เป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชนนั้นต้องอาศัยการจัดการหลายด้าน ตั้งแต่การบริหารงานโรงเรียน การพัฒนางานด้านการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน การบริการนักเรียน และการบริหารกิจการนักเรียน ซึ่งงานกิจการนักเรียนเป็นงานที่ต้องสร้างและพัฒนานักเรียนให้เป็นคนที่มีคุณภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนควรให้การสนับสนุนและส่งเสริม เพราะงานกิจการนักเรียนมีส่วนส่งเสริมให้การเรียนการสอนให้หลักสูตรบรรลุวัตถุประสงค์ เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน ฝึกลักษณะการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ฝึกให้เป็นผู้มีวินัยในตนเอง มีความ

อดทนและทำงานร่วมกับผู้อื่น อันจะก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ตามยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นประโยชน์ ทั้งต่อตนเองและสังคม ดังที่ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2536, หน้า 5) ได้กล่าวว่า "...การพัฒนากิจการที่มี เด็กเป็นศูนย์กลางและให้เด็กได้เจริญเติบโตในทุกด้าน จึงให้อิสระเสรีแก่เด็กสูง บทบาทนี้เป็นบทบาท ของ "สาธิต" ตามชื่อของโรงเรียน..." ด้วยบทบาทนี้โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่จึงได้ ส่งเสริมนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองทั้งในด้านวิชาการและกิจกรรม โดยครูมีหน้าที่ให้ คำแนะนำปรึกษาตามความต้องการของนักเรียน กิจกรรมที่นักเรียนจัดทำเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ นักเรียนได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ ฝึกฝนให้นักเรียนรู้จักการพัฒนากิจการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ เป็นการเตรียมความพร้อมให้เกิดกับนักเรียน อันเป็นที่พึงปรารถนาในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน และอนาคต

เพื่อให้การพัฒนางานกิจการนักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ ตลอดจนความร่วมมือในการ ประสานประโยชน์ระหว่างอาจารย์ นักเรียนให้เกิดแนวความคิดในการวางแผนพัฒนาปรับปรุง และ แก้ไขการดำเนินงานกิจการนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เกิดความเหมาะสมสอดคล้อง กับยุคสังคมปัจจุบัน และความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เป็นปัญหากระทบต่อทุกระบบของประเทศ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษานโยบายการดำเนินงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยไปแก้ไขข้อบกพร่องและเป็นแนวทางในการวางแผนการดำเนินงานกิจการ นักเรียนของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและความคาดหวังเกี่ยวกับการดำเนินงานกิจการนักเรียนของ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ตามทัศนะของอาจารย์และนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย เชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการดำเนินงานกิจการนักเรียน ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย เชียงใหม่

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

ขอบเขตประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อาจารย์ และนักเรียน
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2542

ขอบเขตเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการดำเนินงานกิจการนักเรียนโรงเรียนสาธิต
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดังนี้

1. งานกิจกรรมนักเรียน
  - 1.1. กิจกรรมกีฬา
  - 1.2. กิจกรรมชุมนุม
  - 1.3. กิจกรรมสภานักเรียน
2. งานบริการและสวัสดิการนักเรียน
  - 2.1. บริการแนะแนว
  - 2.2. บริการสุขภาพอนามัย
  - 2.3. บริการทุนการศึกษา
  - 2.4. บริการประชาสัมพันธ์
  - 2.5. บริการห้องสมุด
3. งานปกครองและวินัยนักเรียน
  - 3.1. การส่งเสริมวินัย คุณธรรม และจริยธรรมนักเรียน
  - 3.2. การสร้างเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน
  - 3.3. การแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน
4. การศึกษาแนวทางการดำเนินงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประกอบด้วย การวางแผน และการดำเนินงานตามแผน

นิยามศัพท์เฉพาะ

การดำเนินงานกิจการนักเรียน หมายถึง สภาพการจัดงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เกี่ยวกับงานกิจกรรมนักเรียน งานบริการและสวัสดิการนักเรียน งานปกครองและวินัยนักเรียน

อาจารย์ หมายถึง อาจารย์ผู้สอนและ/หรือปฏิบัติงาน ในปีการศึกษา 2542 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2542 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้เกี่ยวข้องกับงานกิจการนักเรียน หมายถึง รองผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนานักเรียน หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมระเบียบวินัยนักเรียนชาย หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมระเบียบวินัยนักเรียนหญิง และคณะกรรมการที่ปรึกษาสถานักเรียน คณะกรรมการสถานักเรียน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2542

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ทำให้ได้ข้อมูล และแนวทางในการดำเนินงานกิจการนักเรียนเพื่อนำไปพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานกิจการนักเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป